

LÖNNROTH, ALFONS

**Resentryck från Tyskland och Schweiz
sommaren 1891.**

Helsingfors
1891

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!



Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- ⇒ Få samma utseende och känsla som med originalet!
- ⇒ Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- ⇒ Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- ⇒ *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- ⇒ *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- ⇒ Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- ⇒ <http://search.books2ebooks.eu/>

Res.
Europ.
(Pr.)

Reseintryck

från

England och Schweiz

sommaren 1891

af

Alfons Tönnoth

35/399

Kungl. biblioteket



0 0000 000137823

Reseftryck

från

Tyskland och Schweiz

sommaren 1891.

af

Alfons Lönnroth.



Helsingfors,
Wellsin & Gös's' aktiefbolags boktryckeri

1891.



Zieleintrag

Vertrag von Schwab

1801

Stammes

1801

Vertrag von Schwab

1801

Den beqwämaste och under högsom-
maren angenämaste wäg till iydligare
länder är den direkte öfwer Österjön.
För oss, som denna gång helst önsfode
undgå allt uppehåll i något af de nor-
diska länderna, war denna wäg jem-
wäl den genaste. Wi inskeppade oss
derföre, min hustru och jag, å ångfar-
tyget Storfursten, som lördagen den 18
Juli på morgonen lemnade Helsingfors.
Efter några timmars färd i det här-
ligaste sommarwäder anlände wi till
Kewal, der ett kortare uppehåll gjor-
des, tillräckligt dock för oss för ett
angenämt besök i den estniska doktorn
Rosenthals familj, wälbekant för många
i Finland. Under lika wackert wäder
fortsattes resan westerut, tills wid Da-

gerorts fyr estländska kusten förswann från vår åsyn.

Klar och lugn uppgick söndagsmorgonen. Endast en sagta gungning påminnte oss om att vi nu befunno oss ute på det öppna hafwet. På förmiddagen höll jag en kort gudstjenst, i hwilken såwäl samtliga passagerare som fartygets befäl och manskap deltog, samlade å akterdäck. I allmänhet förflöt tiden ombord helt behagligt, tills vi på måndag qväll landade wid Trauemünde, en liten förstad till Lübeck. Helt förwånad blef jag att från stranden i mörkret höra orden: „godaston pastorn!“ Det war tvenne f. d. elever från Nya swenska lärowerket, hwilka jemte sina föräldrar nyligen öfverflyttat hit från Helsingfors, som helsade mig med de wälbekanta orden. Att vi nu kommit ett godt stycke syd-

ligare kunde man märka af den sköna rosenprakt, som mötte oss, då wi gingo i land. Följande natt låg farthyget förtöjdt wid kajen, och tidigt på morgonen ångade wi längs den smala Trawesfloden in till Lübeck.

För den, som icke förr sett en äkta tyff stad, erbjuder Lübeck rätt mycket af intresse. Den egendomliga gammaltida byggnadsstilen, de rika dekorationerna i de allmänna byggnaderna, bland hwilka Maria kyrkan och Rådhuset särskildt ådraga sig främlingens uppmärksamhet, försätter honom några århundraden tillbaka i tiden. Under wäntan på våra rundresobiljetter hunno wi ganska noggrant taga det yttre af staden och folklifwet på gatorna i ögonfigte. Deremot blefwo wi ej i tillfälle att få höra något om det religiösa eller kyrkliga lifwet på orten, hwilket knappt

nog torde för en fremmande erbjuda något beaktansvärdt. Så mycket rikligare blefwo wi i den wägen tillgodosedda följande dag. Den sista flägten af hemlandsluft förlorade wi i Lübeck. Wåra wänner, kommerserådet och generalen, med hwilka wi mest sällskapat under resan, skyndade med snälltåget till Berlin; de öfriga reskamraterna svingrades hit och dit, och sjelfwa befunno wi oss på aftontåget till Hamburg.

I våra förwäntningar beträffande denna ort blefwo wi ej beswifna. Hamburgs läge wid den breda Elbefloden; dess storartade byggnader och wälwärdade trädgårdsanläggningar, bland hwilka särskildt må nämnas den europeiskt berömta Zoologiska trädgården, göra densamma till en af de wackraste städer på kontinenten. Af allt det myckna

fewärda, som här stod till buds, öns-
 skade wi helst kasta en blick på de många
 kristliga wälgörenhetsinrättningar, hvil-
 ka bidraga till stadens rykte. Med spår-
 wagn foro wi tidigt på morgonen till
 den i den inre missionens historia så
 widt kända inrättningen. „Das Rauhe
 Haus“. Som bekant är detta en upp-
 fostrings-anstalt för wanartiga gossar.
 Anstalten, som i allra största enkelhet
 grundlades år 1833 af numera aflagne
 D:r J. H. Wichern, utvecklade sig oer-
 hördt med åren och wann allmänhe-
 tens förtroende. Det ena huset efter
 det andra uppbygdes och inreddes tids-
 enligt, så att det ursprungliga lilla
 „Rauhe Haus“, der grundläggaren med
 de första eleverna bodde, nu blott be-
 waras som ett minne. Närmare 200
 gossar, fördelade i 12 familjer med
 hwar sin föreståndare, bebo de skilda små

tegelhusen. De större byggnaderna innehålla kyrka, skolorum och en mängd verkstäder samt boningslokaler för lärare. På det vänligaste blefwo wi fringsförda inom anstalten samt föreställda för dess nuvarande direktör, Pastor J. Wichern, son och efterträdare till inrättningens grundläggare. För dem, som gerna wille weta mer om „Das Rauhe Haus“ och likartade wälgörenhetsanstalter, än hwad jag i denna korta resefildring kan nämna, är ett i år utkommet arbete „Marksteine, Geschichte des Rauhen Hauses, von J. Wichern“, att rekommenderas.

Nära förenad med D:r Wicherns namn är ock Stadsmissionen i Hamburg. Äfwen denna fristliga verksamhet har genom ihärdigt arbete och bön nått en sällsynt stor utbredning. Twenne betydande hus tillhöra densamma, in-

rymmande bönesalar, bostäder för stadsmissionärer och diakonissor, samlingsrum för sällföreningar och ungdomsföreningar äfvensom en barnkrubba. Uti Pastor Lindner, hwilken uteslutande egnat sig åt den inre missionen, har stadsmissionen fått en erfaren och nitisk ledare. Såsom utgångspunkt och början för en stadsmissionärs arbete tjänar söndagskolan. I Hamburg finnes 17 i kyrklig riktning inrättade söndagsskolegrupper med 5,200 barn och omkring 280 lärare och lärarinnor. Inom hvarje grupp hålles med de sistnämnda förberedelsestunder, der man i stillhet samlas fring Guds ord för att genomgå den i söndagskolan föreliggande texten. Semwäl under weckans lopp samla sig söndagsskolebarnen på lediga stunder, hwilka användas till underwisning, läsning, koralång samt

lämpligt handarbete. Man har häri försökt förekomma en illa använd hwilotid i hem, der barnen sakna all eftersyn. — Följa så i ordningen sju ynglingaföreningar under ledning af stadsmissionärer med 350 medlemmar, hwilka hwarje söndags afton och ofta nog under weckan samlas enhwar i sin lokal till underhållande och uppbyggande samqwäm. Å flera förskilda ställen i staden hållas af stadsmissionärer andaktsstunder någon gång i weckan. Dessa äro mycket enkla, en kort och enfaldig utläggning af texten, utan hwarje anspråk på att wara en predikan, jemte psalmsång och bön. De äro dock mycket besökta och verka till stor wälsignelse bland sådana, som sällan komma till kyrkan. Med flere tusen familjer stå stadsmissionärerna i beröring. Deras besök hos fattiga och

sjuka, tröstlösa och förlorade är ingalunda det minst wigtiga stadsmiſſionens uppdrag, ehuru det utföres i all ſtillhet. — I ſammanhang med stadsmiſſionen må ännu nämnas de křiſtliga härbergena för reſande eller „Hoſpizer“, hvilka under ſenare tider uppfätt i Hamburg och i de fleſta andra tyſka ſtäder. Under vår reſa woro wi i tillfälle att ſåwäl här ſom å flere andra orter logera å ſådana, hvilka med ſhinnerligen billiga priſer förena ſnygga rum, enkel huſmanskoſt och ett wänligt bemötande, utan några drickspenningar.

Sjömansmiſſionen, federationsarbetet å „Anſcharhöhe“, ſjukhuſen ſamt anſtalterna för blinda och döfſtumma äro ſamtligen beaktanswärda. Under den korta tid wi uppehölllo oſs i Hamburg hunno wi emellertid ej göra oſs förtrogna med alla de många wälgö-

renhetsstiftelser staden eger, utan måste afstå från mycket, som eljes legat ofs nära. Annu långt senare erhöå jag af en äldre fru från Hamburg, hwilken färskildt war intresserad af nykterhetsarbetet, wid middagsbordet å ett hôtél i Schweiz, allwarliga förebråelser för att wi icke besökt den såkallade „Volks-Kaféhalle“ (ett slags nykterhetswårds-hus), hwilket enligt hennes mening war det bästa Hamburg i afseende å wäl-görenhet hade att bjuda på.

På wägen till Köln, dit wi nu styrde wår kosa, passerade wi genom den lilla staden Bielefeld. Endast på afstånd presenterade sig för ofs på sluttningen af Sparrenberg pastor v. Bodelschwingshå „Coloni Bethel“ för epileptiska sjuka och hans diakonishus „Sarepta“, hwilka wi ledsamt nog icke woro i tillfälle att besöka; en försummelse, som en förbire-

farande prestman eljes icke borde låta komma sig till last.

Köln är en öfwerwägande katholsk ort. På vägen till den werldsberöf- tade Dömen mötte wi katholska prester, ifklädde kastaner, fullkomligt sådana de finska pastorerna bära. Uti helgedomen, hvars utomordentliga majestät jag icke åtager mig att beskrifwa, förrättades som bäst aftonmessja på tyska språket. Wid yttre dörren funno wi ett till- kännagiswande, att under en längre tid dagligen gudstjenst skulle hållas till Ig- natiusz Loyolas ära och att hans helig- het påfwen utlofwat en fullkomlig syn- daförlåtelse åt alla dem, som med ett andäktigt hjerta deltoge i samtliga an- daktstunder. Det war icke heller nå- gon liten skara, som denna afton i knäböjande ställning åhörde messjan och deltog i den wackra kyrkosången.

Följande morgon gungade wi på det ståtliga ångfartyget „Deutscher Kaiser“ upp längs Rhenfloden mot Mainz. På hela jordklotet torde icke finnas någon intressantare flod än Rhen. Höga och mäktiga höja sig stränderna å hwardera sidan. På sluttningarna ligga wälbygda byar med sina små inbjudande kyrkor, omgifna af grönskande wingårdar. Högre upp på höjderna synas i den tätta skogen ruiner och gamla slott, minnen från en förgången kultur, och alltemellan lägger fartyget till wid stora imponerande städer. Men för den, som sett Wesjärwis klara bölja eller Saimens blåa fjärdar, förefaller Rhenflodens smutsigula watten mindre behagligt. Ångbåtarna gå icke högre upp för floden än till Mainz. Wi förflyttade oss derföre på jernväg, hwilken för resten löper längs hwardera stran-

den af floden, och reste vidare till Straßburg. På vägen gjorde vi ett kort uppehåll i Heidelberg. Det var dock icke den näpna staden wid Neckar, hwarom vår resehandbok säger att knappt någon stad i Tyskland i skönhet dermed kan jämföras, som lockade oss att göra detta uppehåll. Det var mera ett personligt intresse. Der bor nemligen en man, numera mycket ålderstigen och nära grafwens brädd, men för några tiotal år sedan mycket werksam i den inre missionens tjenst. Särskildt har den frivilliga söndagskolewerksheten i Tyskland, numera så allmän och välorganiserad, för det mesta honom att tacka för sin uppkomst. Med stort intresse förtäljde han mig söndagskoleafakens utveckling i sitt fosterland och särskildt å sin hemort, samt mottog alla meddelanden om lif-

artade sträfvaranden i vårt land, hvar-
 öfwer han warmt och innerligt ned-
 kallade den Högstes wälsignelse. Fram-
 deles hoppas jag kunna för söndagssko-
 lans wänner i Söndagskolebladet lemna
 några uppgifter om W. Bröckelmanns
 person samt en bild af hans milda an-
 lete efter fotografi, som jag wid mitt
 besök hos honom erhööll.

I teorin hade jag nu fått en inblick
 i det tyska söndagsskolearbetet. Knappt
 hade jag kunnat hoppas att så snart
 få se det i dess praktiska gestaltning.
 Detta lyckades mig emellertid i Strafs-
 burg, dit wi anlände på söndagsaftonen.
 Af den mycket wänlige och för alla
 finnar, som besökt denna ort, wälbe-
 kanta pastorn wid Neufirche Gustaf
 Ropp, hwilken wi samma afton besökte,
 bleswo wi inbjudna att följande dag
 efter högmässan i Universitetskyrkan,

der en i lithurgiskt hänseende owanlig gudstjenst hölls, deltaga i barn gudstjensten i hans kyrka. Något mera tilltalande och uppmuntrande i detta afseende har jag icke varit med om. Sedan den stora barnskolan, församlad i små grupper fring sina lärare och lärarinnor, afjungit en psalm, höll pastorn en inledande bön, hwarefter en andlig sång afjängs. Under denna beträdde pastorn predikstolen och höll en kort men synnerligen anslående och för de små åhörarena lämplig predikan öfwer Hiskias, särskildt orden: „beställ om ditt hus, ty du måste dö“, hwilken text utgjorde dagens betraktelseämne. Redigt inflickade han i sitt fria föredrag små berättelser och hänvisningar på händelserna för dagen, bland andra den nyligen timade jernvägsolyckan wid Basel, som på ett gripande sätt

för små och stora framställde allwaret i och betydelsen af de angifna skriftorden. Efter predikan samlades barnen i flockar om ungefär tio kring sina lärare och lärarinnor, hwilka utfrågade dem den föreliggande textens och predikans innehåll. Detta warade ungefär 20 minuter. Sedan man affjungit en sång och samlats till slutbön, nämde pastorn, att bland de wid gudstjensten närwarande funnos söndagsföreläsningar högt uppi från nordens, ifrån det fjerran belägna Finland. Då allas uppmärksamhet härigenom riktades på oss, hellsade jag barnen med några ord, framhållande, att wi wisseligen här på jorden hafwa vår hembygd långt ifrån hwarandra, men att wi dock alla egde ett gemensamt fädernesland i himlen. Med en warm bön afflutade pastorn sin söndagsföreläsning, den sista under detta läseår.

Vår vistelse i Straßburg hörde
 eljes till de angenämaste stunder under
 vår resa. Härtill bidrog icke blott den
 gästfrihet, hvarmed wi bemöttes i pa-
 stor Kopps och hans swärson professor
 Lobsteins hem, utan ock samwaron med
 en landsman, en ung magister från
 Helsingfors, som för filologiska studier
 en längre tid wistats å orten och så-
 lunda war inkommen i alla förhållan-
 den. Semwäl här liksom öfwerhuswud-
 taget i Elsass och Lothringen är katho-
 licismen den öfwerwägende. Protestan-
 terna, såwäl de lutheriska som refor-
 merta, hafwa sammanslutit sig till en
 såkallad Rugsburgisk bekännelse. I de
 protestantiska kyrkorna fanns enligt re-
 formert sed icke något altare utan en-
 dast ett bord i foret. Twenne motsatta
 riktningar kämpa, om ock icke direkte
 om bekännelsen, hårdt emot hwarandra

inom detta kyrkosamfund, nemligen de konserverativa och de liberala. De sistnämnda, hwilka, enligt vårt sätt att se saken, gått temmeligen långt, måste betraktas som en naturligen uppkommen reaktion mot det förherrskande katholska religionslifwet. Kloster få wisseligen icke finnas inom prowinserna, men ett religiöst förbund af qwinliga medlemmar i nunnedrägter, hwilka benämna sig „Les soeurs de réparation“ existerar. Deras uppgift är att genom böner och messtor „reparera“ menniskornas sargade hjertan, för hwilket de utbedja sig allmosor till förmån för föreningen. Gj under då, att en del protestanter löpa för långt i sin opposition mot det katholska betraktelsesättet.

Då jag wid afresan från Strassburg inskref namn och titel i hôtelets dagbok, yttrade wärden sin förwåning öf-

wer att igen en finst prest passerade orten. „Nyligen, sade han, bodde här ock en sådan, hwilken hade lyckan att få öfwerwara den nysutnämnda katolska biskopens högtidliga inwigning i Münster.“ Jag började leta efter, hwem denne lyckans gunstling war, och fann werkligen i boken namnet pastor Björklund från Uleåborg, hwilken åtnjuter det theologiska resestipendiet för Kuopio stift.

Wägen till Schweiz, hwilket land wår resa i sista rummet gälde, förde oss genom städerna Basel och Bern. I den förstnämnda staden blefwo wi öfwer natten, men då wi förnummo att missionskolan nu hade sin ferietid, dröjde wi endast en morgonstund i staden. Under denna tid togo wi, wänligt beledsagade af en å denna ort bosatt slägtinge till en af wåra theolo-

gieprofessorer i Helsingfors, stadens
 sewärdheter i betraktande, hwarwid
 färskildt den präktiga, af röd sandsten
 uppförda lutheriska domkyrkan intresse-
 rade o:s. Wid Bern, hwilken stad wi
 endast genomföra, reste sig de första
 snöklädda alperna för våra blickar.

Nästan enhwar främling, som an-
 länder till Schweiz, tager vägen genom
 Berner-Oberland. Här befinna sig de
 för sin skönhet berömtade Thuner- och
 Brienzersjöarna och mellan dem den
 kända orten Interlaken. Naturen här
 är storartad och dock tillika älsklig och
 mild. Beherrskande öfwer hela trakten
 höjer „Jungfrau“, den högsta af de
 fringliggande alperna, sin gletscherkrona.
 Interlaken är så rik på sköna omgifningar,
 att en genomresande omöjligt hinner
 göra sig bekant med dem alla. Wi
 begåfwo o:s till en utfigtspunkt, be-

nämb „Heimwehfluch“, en half timmes wäg från byn. Man har här en härlig öfverblick öfwer hela dalen. Å ena sidan de snöhwita alperna och de stela bergväggarna, å den andra åter sjöarnas smaragdgröna wattenyta, omsluten af grönskande ängar. Men blott en stund tedde sig detta för oss, ty snart woro wi omslutna af ett regnmoln och de nedfallande stora droparna jagade oss hem till hôtelet.

Följande dag fortsatte wi vår resa förbi det berömda wattenfallet Giesbach. För finnar, som i eget land blifwit bortskända med wattenfall, förefaller Giesbach ej ja storartadt, men är i alla fall rätt egendomligt. En mängd turister uppehålla sig sommaren om i det närbelägna hôtelet för att ishunnerhet om aftnarna betrakta fallet, hwilket då belyses med bengaliska eldar.

I allmänhet är den såkallade Hasli-
dalen längs Narfloden, längs hwilken
vägen löper, rik på wattenfall. Wid
Meyringen lemnade wi dalen och reste
med bantåg till det 3,000 fot högre
belägna Brünig. Märkwärdigt kännes
det att, dragen af ett lokomotiw med
kugghjul, stiga brant upp i höjden.
Wid sistnämnda ort passerar tåget den
högsta punkten på alpåsen och genom
den wackra dalen wid Lungern jänker
sig vägen till Vierwaldtstädtersjön.

Likt en jättespegel, i hwilken den
härliga naturen beundrar sig sjelf, ut-
breder denna sjö sig milslångt i skötet
af de fringliggande upphöjda alperna.
Dess leende stränder, bekanta genom
Schillers dikt „Wilhelm Tell“, äro rika
på yppiga träd och buskar, mellan
hwilka wackra schweizerwillor och min-
dre städer framskymta. Bland de fring-

liggande alptopparna erbjuda Pilatus
 och Rigi, som i höjd öfverträffa de
 andra, den widsträcktaste utsigt. Till
 båda leda numera jernbanor, men vä-
 gen upp till den förstnämnda, hwilken
 längs nedstupande branter djerst går
 mot höjden, föreföll så hiskelig, att wi
 hellre walde en färd upp till Rigi.
 Bestigandet af denna punkt hör också
 sedan gammalt till de oundgängligaste
 skyldigheter för hwarje turist. Blott
 wid färden uppåt unnades det ofs att
 njuta af den widsträckt, härliga ut-
 sigten, ty komna upp till toppen, sågo
 wi ofs inneslutna i ett moln, kyligt
 och fuktigt, genom hwilket den kring-
 liggande nejden lif en stor karta ut-
 bredde sig för ofs ganska otydligt.
 Litet snopna återwände wi från wår
 höga ståndpunkt och besunno ofs redan
 samma afton i staden Luzern.

Ett bedöfwande larm möter här den resande, enär staden är en medelpunkt för talrika turistskaror. Sättestora omnibuswagnar och andra åkdon med koffertar och kappsäckar draga till ångbåtsbryggan och stationshuset. I de stora wäntsalarna trängas resande af alla nationer och en babylonisk språkföribistring möter våra öron. Staden med sitt härliga läge och sina präktiga hôtelyggnader gör ett storartadt intryck. Folklifwet koncentrerar sig förnämligast kring kajen wid sjöstranden, der ångbåtar komma och gå. Talrika gondoler (små farkoster) fint och bekwämt inredda, erbjuda tillfälle till utflygter till sjö.

Sedan wi följande morgon beundrat det widtberyttade „Lejonet i Luzern“, uthugget i sandsten efter Thorwaldsens modell, skyndade wi till jernvägssta-

tionen. Mellan alper och genom tunnlar ilade wi snart genom staden Zürich och längs den wackra sjön med samma namn åt öster och anlände på qvällen till Chur i Graubünden. Härifrån hade wi nemligen för affigt att med posten, d. w. s. i en kolossal wagn dragen af 5 hästar, resa upp till hög- alperna för att i trakten af S:t Mo- ritz dröja en tid. Resan företogs föl- jande dag. Långsamt höjde sig det långa tåget af postwagnar från den ena höjden till den andra, ofta sling- rande sig längs smala klippassatser, nedanom hwilka djupa afgrunder ga- pade. Det högsta stället, 7,710 fot öfwer hafwet — alltså en ansenlig höjd — passerade wi wid Albula-pas- set, derifrån wägen åter sänker sig något till den s. k. Engadintrakten. Mellan de snöklädda alperna ligga här

6 à 7 byar, af hwilka wi till uppehållsort walde Pontresina, grannby till S:t Moritz. Hela denna trakt ligger på en höjd af ungefär 6,000 fot öfwer hafwet och utgör den högst belägna kurort i Schweiz. Förutom de stora skaror af turister, som gästa denna trakt, samlas här sommaren om en mängd sjukliga personer, hwilka med ofta nog det bästa resultat njuta af den lätta, friska bergsluften. Redan långt förrän den medicinska wetenskapen kommit underfund med „Ozonluftens“ inwerken på människokroppens wälbefinnande, brukade innewånarne i bergsland begagna sig af det numera så allmänt erkända botemedlet att genom wiftelse på de höga fjellen återwinna en förlorad helsa. Med ett obeskrifligt wälbehag inandas man denna luft, som genom sin renhet och lätthet ut-

widgar lungorna och inverkar wälgörande på blodcirkulationen och hjertwerkksamheten samt upptorkande på slemhinnorna.

Mer än någon annan i Schweiz erbjuder denna trakt tillfälle till widsträckt och njutningsrika utflygter och bergsstigningar jäwäl till fots som till häst eller med åsnor. Den ena alptoppen öfverbjuder den andra i höjd och omfångsrik utsigt. Att wid sådana färder försigtighet och anlitande af wana förare är nödwändigt, bewisar en mänggång sorglig erfarenhet. Äfwen under wår derwaro inträffade å den närmast byn belägna Morteratsch-gletschern en händelse, som på det djupaste berörde bekanta och främlingar, i det en af ortens skickligaste och wanaste alpwandrare genom olycksfall tillsatte lifwet.

Huru tilldragande dessa alpwandringar dock äro, finner man redan deraf, att Pontresina, som har knappt 500 egna innewånare, hwarje sommar besökes af närmare 2,000 turister. Bland dessa äro de flesta engelsmän eller tyskar. Daktadt äfwen andra delar af werldsklotet i år woro representerade, (så t. ex. hade wi wid middagsbordet en längre tid till granne en herre från Caplandet i Afrika), påträffade wi under vår resa ytterst få skandinaver. Bland alla nationer hade alperna lika passionerade beundrare, som från tidigt på morgonen till qvällens inbrott anlidade de smala och branta gångstigarna. Skönast framträda också schweizer-landskapen wid solens uppgång eller dess nedgång. De aflägsnaste bergspetsar synas då klarast, gletscher och isfält stråla i gyllene glans, sjöarna skimra

som silfwer samt skogar och ängar äro som förklarade. Stundom öfvergjutes hela naturen af den s. k. „Alpenglühn“, hwaraf äfwen wi par aftnar fingo se något.

Föröfrigt är lifwet deruppe stilla och fridfullt. De stela alperna, delwis beklädda med lärkträd och den mindre fastiga om ock icke fattiga alpfloran, gifwa trakten en swärmodig prägel. Innewånarne, ett till hälften italienskt folk, förefalla allvarliga och tysta. Det romaniska språket, hwilket egentligen utgör folkets modersmål, håller på att allt mer gifwa wika för tyskan. Sedan medlet af det 16 århundradet tillhör trakten den reformerta religionen. Swarje by har sin kyrka och prest, hwarjemte genom byskolor är wäl förjdt för folkunderwisningen. Twenne söndagar å rad deltogo wi i ortens ewan-

geliska gudstjenst. Någon verklig själs-
spis erbjöds dock icke. Första gången
firades Schweiz' 600 åriga frihetsjubi-
leum, då det naturligtvis predikades
endast öfver frihet och fosterland. Se-
nare gången talade pastor Ballioppi
(ett gammalt äradt romaniskt familje-
namn) med ledning af skriftorden:
„Daniel hade ett fönster öppet mot
Jerusalem“, om ett rätt betraktande af
naturens skönhet — visserligen mycket
wacker men dock föga närande för själen.

Hastigt förflöto de tvenne wckor wi
tillbragte i Pontresina. När wäder-
leken på några få dagar när, war
ogynsam och så kall, att medeltemperaturen
om morgnarna war endast 4—5 grader
och det flera gånger snöade rätt dugtigt,
drogo wi dock helt gerna mot nord-
en, så mycket mer som resan sålunda
tog riktning mot det kära hemmet.

Åtterresan hade wi beslutat göra genom Württemberg, hwilket utprägladt lutherska land erbjuder mycket lärorikt i religiöst och kyrkligt hänseende. Ganska snart afwek därför vår wäg från den wi kommit och efter par dagars angenäm färd befunno wi oss wid den härliga Bodensjön. Fernvägen följer westra stranden af sjön längs hela dess längd genom wackra trakter och wälbelägna byar och städer. Från kupéfönstret är man i tillfälle att få en öfverblick öfwer hela den himmelsblåa inbjudande sjön och dess naturföna stränder. Allas intresse i waggonen upptogs af den sköna utsigten. Närmast mig suto twenne katolska andliga i långa fotsida drägter, widare en diafoniska och en katolsk barmhertighetsyster och i rummet bredwid en kapucinermunk från klostret i Einsiedeln

med obetäckt hufvud och radband i bältet. En stilla tyftnad rådde i sällskapet.

Det första längre uppehåll gjorde wi i Konstanz. Denna kyrkohistoriskt namnfunniga ort har ett utomordentligt vackert läge wid Rhenflodens utlopp från Bodensjön. Några timmar tillbragte wi i det forna dominikanerklofret på en ö inwid staden, der reformatorn Husz, med hvars namn stadens ryfte är nära förenadt, jatt fången. Märkvärdigt intryck gör det på en att beträda den plats, der Husz för sin trosfull brändes år 1415, hwilket ställe wi efter ungefär en half timmes promenad från staden uppnådde. En stor fullersten, „Huszenstein“ benämnd, omgifwen af ett jernstakett och öfwerwuxen af frodig murgrön utmärker detta. Ut i Konstanz' storartade domkyrka förewi-

fas och ett ställe på stengolfwet, hwilket ständigt håller sig hwitt och tort, då det öfriga golfwet drager juft till sig. Här påstås Hufs hafwa stått, då den för honom ödesdigra domen affunnades den 6 Juli ofwannämnda år.

Samma dag wi afreste härifrån anlände wi till den för alla teologer wälbekanta staden Tübingen. Liksom alla orter wid Neckarfloden ligger och denna stad täckt omgijwen af en leende natur. Solig och klar uppgick följande morgon, som war söndag, och wi förfogade oss till stadens prydliga kyrka, der kyrkoherden sjelf, defan Glsässer, skulle predika. Såsom värme och ljus strålade mot oss utom templet, så och inom det samma. Såwäl predikan som bönen och kyrkojängen andades ett lif och en värme, som tillfyllest ersatte den saknad, man medfört från jydli-

gare trakter. Komne ut på gatan efter slutad gudstjenst, nådde åter ljusvatoner våra öron. Enligt gammal sed afblåses wid samma timme hvarje dag en koral från kyrktornet. Till de angenäma minnen wi medfört från Tübingen hör ock vårt besök hos den wettenskapligt kände teologieprofessorn Kießel. Förutom de många teologer, hwilka för att åhöra hans föreläsningar ärligen komma till Tübingen från olika protestantiska länder, äro de icke heller få, hwilka såsom wi önska göra helst personlig bekantskap med den frejdade, men tillika wänlige professorn. Detta framgick ock af den dagbot, han framlade för oss och deri samtliga utländske besökande inskriswa sina namn. Bland dessa fann jag åtskilliga från vårt land och då — med anledning af de finska ord: „terwetullut Suomeen ja Ruo-

pioon", hwilka en af de besökande inskri-
wit i hans eljes så tyfka dagbok — fråga
uppstod om våra förhållanden, uttalade
han sin längtan att en gång få besöka
vårt land och dem, som hos honom
bewaras i fär hägkomst.

Från Tübingen fortsatte wi war
färd norrut genom Stuttgart och Würz-
burg till Eisenach. Intresset för war
store lärofader Luther, hwaraf så många
minnen bewaras å denna ort, nödgade
ojs till ett litet längre uppehåll i denna
stad. Ett stycke westerut från staden
passerar man med bantåget en liten by
med en gammal kyrka och några hus,
betäckta med röda taktegel, på sluttning-
gen af ett berg, der fordom grufarbete
bedrifwits. Det är byn Mora, Luthers
föräldrahem. Uti Eisenach inwid tor-
get qwarstår ännu det hus, wisjerligen
mycket sköpligt och lutande, der Luther,

upptagen hos fru Ursula Gotta, tillbragte en del af sin ungdomstid. Den största uppmärksamhet ådrager sig dock slottet Wartburg, beläget likt ett örnnäste på en hög bergsklint i närheten af staden. Komme dit upp, mötte oss en öfverwäldigande utsigt. Från tornet i den gamla riddareborgen kan man skåda ut miltal i den mäktiga Thüringerwald, hvars höga skogsbewuxna toppar börja wid denna trakt. Äfwen det inre af borgen, som wäl bibehållits och delwis omjorgsfullt reparerats, gör ett mäktigt intryc på den besökande. De stora kämpasalarna, rustkamrarna och det lilla kapellet, der Luther så ofta predikat, med sina medeltidsprydnader, försätta en in i riddarens poetiska tid. Det rum, der Luther som „Junfer Georg“ länge bodde, har fullkomligt behållits i sitt

forna enkla sticl. Man ser här det bord, der reformatorn utfört sin bibelöfversättning, wid bordet en gammal stol och under det samma ett mammutdjurs ryggkota, hwilken Luther begagnat som pall, den fäng, låg och bred, deri han hwilat, och öfriga föremål, såsom bokskap, dryckeskanna, riddar-rustning m. m., hwilka han använt. På wäggen hänga, infattade i glas och ram, några bref med Luthers egen handstil, hwaremot det ställe å wäggen, der han påstås hafwa sett djefwulen framträda och fastat bläckhornet efter denne, utmärkes genom ett hål i rappningen, hwilket uppstått sålunda, att de besökande härifrån medtagit minnen i form af lerbitar.

Synnerligen nöjda med wårt besök och uppfyllda med angenäma intryck reste wi åter en morgonstund vidare. Traf-

terna förändrade karaktär. Från Thüringens fogbeklädda höjder med dess små, kärnfriska städer och byar, der likom en slägt af Luthers enkla, upprigtiga människofärlig omsväfwade oss, kommo wi ut på det nordtyska slättlandet och dess stora folkrika städer. Wi passerade Leipzig, litteraturens och musikens hemvist, samt uppehöll oss något i de sköna konsternas stad, Dresden. Här är man i tillfälle att beundra såwäl det finaste af nutidens byggnadskonst som ock det bästa af målarekonstens afster från äldre och nyare tider. Dresdens bildergalleri, der exempelwis den store italienska målaren Raphaels berömda tafla „Den Sixtinska Madonnan“ bewaras, äro ett af de namnfunnigaste i werlden.

Den sista och mest storartade stad wi under vår rundresa besöfte, war

Tysklands hufwudstad Berlin, der inwånarnes antal för närwarande uppgår till omkring $1\frac{1}{2}$ miljon. I det hwimmel en sådan werldsstad företer är det godt att hafwa en fridfull och hemtreflig bostad, derifrån man kan göra sina utflygter. En sådan funno wi och här i det af oss tidigare rekommenderade stadsmissionens Hospiz wid Dranienstrasje n:o 106, wälbeläget, icke långt från stadens midt. Att under några få dagar hinna göra sig bekant med det myckna jewarda och lärerika Berlin erbjuder är naturligtwis en swår uppgift. I yttre hänseende hunno wi dock temmeligen wäl taga staden i betraktande med dess slott och byggnader, bland hwilka särskildt och slottet och fejslerliga grafkapellet Mausoleum i Charlottenburg må nämnas. Men enär det också gälde att i någon mån

göra oss förtrogna med de inre förhållandena på orten särskildt i kyrkligt och kristligt hänseende, nämner jag med tacksamhet den widtkände pastorn H. Dalton, som häri war oss behjelpig. I hans hem woro wi i tillfälle att en afton sällskapa med flere af ortens mest framstående prestmän, af hwilka förutom wården sjelf, som för närvarande leder söndagsskolewerkshamheten i landet, må nämnas pastor Zillesen, utgifware af tidningen „Deutsche Lehrerzeitung“ för kristlig folkundervisning.

Beträffande kristlig wälgörenhet erhöill jag af den tyska Federationsföreningens sekreterare, pastor Keller, wid ett kort besök å föreningens byrå, några muntliga och tryckta meddelanden. Mera tid egnade wi dock Stadsmissionens hufwudqwarter wid Johannistisch.

Som kändt utöfwar denna en synnerligen omfattande och widutgrenad verksamhet, hwilken, om ock egentligen afsedd för hufwudstaden, sträcker sig öfwer hela landet. Så hafwa stadsmissionens skrifter wunnit en oerhörd i spridning. Hwarje söndagsmorgon utdelas ett litet blad, innehållande en predikan öfwer dagens text. Wecka efter wecka utgå sådana i ett antal af 120,000 hwarje gång. Exemplaret kostar endast 1 penni och den som sett den tack samma blick, hwarmed de sjuke, bundna wid bädden, emottaga bladet, och huru hyrkuskar, konduktörer och tjänstefolk, hwilka af sitt fall äro hindrade att besöka gudstjensten, sträcka ut sin hand efter det samma, den betwiflar ej ett sådant litet blads wälsignelse. En massa andra religiösa tidningar och ströskrifter spridas genom

stadsmissionen, som utöfwar en stor för-
 läggareverksamhet. Ledfagade af stads-
 missionens skriftställare och expeditionens-
 föreståndare pastor Ewers, blefwo wi
 i tillfälle att kasta en blick på detta
 missionens literära arbete. Det tryckta
 ordet är dock icke det wäsentligaste med-
 let i stadsmissionens tjenst. I alla
 delar af den stora staden finnas böne-
 salar, der stadsmissionärer muntligen
 förkunna Guds ord och söndagskolor
 hållas, hwilka besökas af öfwer 5,000
 barn. I det förutnämnda hufwudqwar-
 teret förfogar stadsmissionen öfwer en
 rymlig kyrka, der söndagligen fullstän-
 diga gudstjenster och öfriga dagar bö-
 nestunder förrättas af Hofpredikanten
 Stöcker, stadsmissionens ledare och huf-
 wudman, samt andra i missionens tjenst
 anstälde prester. Som husfader fun-
 gerar här en ung och intelligent man,

pastor Braun, hwilken med lifligt intresse förewisade oss de sårskilda inrättningarna i hufwudqwarteret. Det blefwe för widlyftigt att i denna reseberättelse närmare skildra denna werksamhet i dess enskildheter. Med ledning af den literatur, jag wid tillfället erhöll, will jag dock framdeles i Söndagsstolebladet framställa något mer härom.

Wisst är att Berlin erbjuder mycket af intresse. Tiden för vår resa nalkades emellertid sitt slut; från Lübeck skulle ångfartyget afgå och det gälde för oss att hinna med. På återfärden öfwer hafwet gynnades wi af wackert wäder, hwilken omständighet under en tre dagars sjöresa ej är af ringa betydelse, och den 25 Augusti landade wi wid hemstranden i Helsingfors.

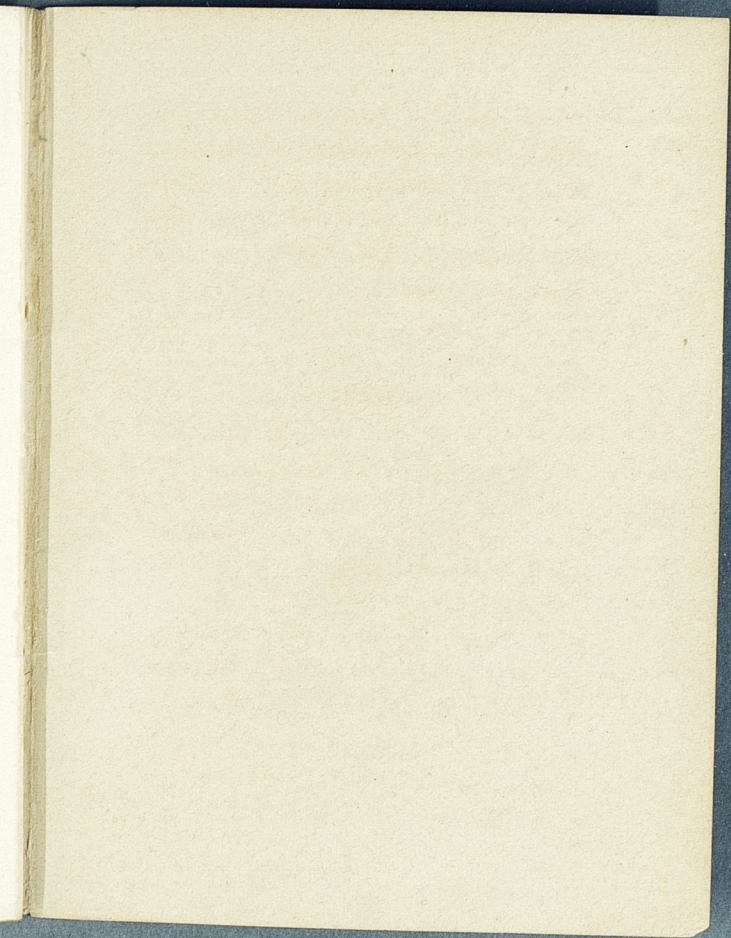
Affigten med desja rader har, såsom
 af desamma nogsamnt framgått, icke wa-
 rit att lemna en sakrif redogörelse af
 förhållanden och personer, med hwilka
 vår forta resa förde oss i beröring.
 De äro blott en sammanställning af
 tillfälliga intryck och hafwa för läsaren
 sitt egentliga intresse deri, att de ut-
 göra en landsmans personliga iaktta-
 gelser. — Meddelandet af några prak-
 tiska upplysningar i sammanhang här-
 med må under sådana omständigheter
 icke anses opassande. Tsynnerhet i
 Tyfkland, der bantägen bestå af fyra
 klasser, och jennväl i Schweiz, reser
 man på jernwäg bra på tredje klass.
 På ångbåtar åter är det nödwändigt
 att taga 1:sta plats. Sålunda beräk-
 nad kostar rundresebiljetten för hela
 den omtalade färden, med Lübeck som
 utgångspunkt och tillbaka till samma

ort, endast inemot 150 F:mf och gäl-
 ler i två månaders tid. Turor med
 häst äro här i naturligtvis ej inberäk-
 nade. Nära nog samma pris betingar
 sig fram och återresan från Helsingfors
 till sistnämnda ort. Alla öfriga omkost-
 nader såsom qvarter, uppehälle, inträ-
 desavgifter, uppköp af fotografier m. m.
 stiga för en anspråkslös person, hvilken
 begagnar sig af de ofwunnända
 „Hospizen“ i medeltal till 10 F:mf per
 dag. För den möjligast korta tid, un-
 der hwilken en sådan resa kan före-
 tagas, d. w. i. en månad, blir denna
 utgift lika stor som sjelfwa resekost-
 naden.

Adresser å „Hospiz“ i de olika stä-
 derna äfwen som andra nödiga uppgif-
 ter kunna på förfrågan hos mig erhål-
 las. Skulle tilläfwentyras denna rese-
 skildring hos någon embetsbroder eller

annan wän af kristliga sträfwanden
bringa till förverkligande en måhända
länge närd reslust och i ty fall i nå-
gon mån kunna tjena som wägledning,
wore affigten med förestående i än
högre grad wunnen.





JK²²

www.books2ebooks.eu